

L'ASSOCIACIÓ CATALANA D'EXPRESOS POLÍTICS DEL FRANQUISME I LA LLUITA PEL MEMORIAL DEMOCRÀTIC

Quan el 22 d'abril del 2002, en l'Homenatge a les persones represaliades pel Franquisme realitzat al Gran Teatre del Liceu, vaig tenir l'honor de llegir la Declaració per un Memorial Democràtic, reclamant la creació d'una institució pública que tingués la funció d'explicar i difondre el molt que havia costat en aquest país acabar amb la dictadura, vaig recordar per un moment els anys de lluita, la militància a les JSUC a finals dels quaranta, les detencions, el llarg mes passat a la Jefatura Superior de Policia aguantant les tortures, els deu anys passats a la presó, entre la Model i el penal de Burgos, les Comissions de Solidaritat, la militància en el PSUC... I naturalment, la quantitat de companys de les JSUC i del PSUC que m'havien acompanyat en aquesta llarga lluita i que ja no hi eren. Tot va passar ràpid pel meu pensament.

La reclamació del Memorial Democràtic era una vella reivindicació de l'Associació, que feia anys que venia desenvolupant una tasca de recuperació de la memòria històrica, durant massa temps lluitant contra el vel de l'oblit que la Transició va estendre sobre la lluita antifranquista. L'Associació Catalana d'Expresos Polítics del Franquisme té una llarga història. Remunta el

seu origen a la clandestinitat de la lluita contra la dictadura, quan es van organitzar grups d'expresos amb l'objectiu de donar suport als que sortien de la presó. Aquests grups d'expresos estaven integrats per militants que un cop alliberats no podien incorporar-se a la militància política activa ja que, com estaven fixats i en alguns casos controlats per la policia, podien posar en perill les estructures clandestines, especialment del PSUC, partit del qual procedia una part considerable dels que sortien de la presó.

Durant la Transició, l'Associació va prendre l'acord de constituir-se legalment, i el 12 de febrer de 1976, a la seu dels Amics de las Naciones Unides, es va fundar, elegint president el doctor Joan Colomines, conegut resistent, militant independentista i detingut i empresonat diverses vegades. La majoria de la Junta estava integrada per militants del PSUC, alguns amb molts anys de presó a l'esquena, com el cas de Narciso Julián, que va passar 24 anys a la presó, Juanito Cuadrado, més de 20, Miguel Núñez, 17 anys... En un principi, el Govern va denegar la legalització, però finalment, el 2 de juliol de 1979 va legalitzar l'Associació, que immediatament va orientar la seva activitat a la defensa dels drets dels expresos, a recuperar la memòria històrica i a explicar la realitat de la dictadura i la seva brutal repressió.

I allà estàvem, amb el Liceu ple de gom a gom, reclamant a l'administració la creació d'una institució pública que donés a conèixer la història de la lluita democràtica del nostre país. Immediatament, altres associacions memorialistes van sumar-se a la reivindicació del Memorial, i així, el 17 de gener de 2004, catorze organitzacions signen la «Declaració d'Hospitalet per un Memorial Democràtic».

La reclamació del Memorial Democràtic era una vella reivindicació de l'Associació, que feia anys que venia desenvolupant una tasca de recuperació de la memòria històrica, durant massa temps lluitant contra el vel de l'oblit que la Transició va estendre sobre la lluita antifranquista.”

Enric Pubill i Arnó. Barcelona, 1930. El 1947 s'integra en el Moviment Escolta, dins del qual entra en contacte amb las JSUC, on inicia una militància que després passarà al PSUC i que mantindrà fins els nostres dies. El 1949 és detingut i portat a la Jefatura Superior de la Via Laietana, on hi romandrà trenta-un dies amb continuats interrogatoris acompanyats de tortures. Jutjat en Consell de Guerra, serà condemnat a 18 anys de presó, dels quals en complirà 10 entre la Model i el Penal de Burgos. En sortir en llibertat condicional, manté els contactes amb el PSUC i treballa en el camp de la solidaritat amb els presos polítics. Amb el temps es torna a integrar en el partit. Actualment és president de l'Associació Catalana d'Expresos Polítics del Franquisme i president del Consell de Participació del Memorial Democràtic.

E205

El Govern de Catalunya de CiU no era especialment sensible al tema del Memorial. La dreta, en general, sempre ha considerat el Memorial com un instrument de l'esquerra per reivindicar una lluita contra la dictadura que, naturalment, la dreta no havia protagonitzat. De fet, el govern de CiU desconeixia amb exactitud el que havia estat realment la repressió franquista, tot i que alguns dels seus membres havien patit personalment aquesta repressió. Una anècdota és il·lustrativa d'aquest desconeixement: quan el govern espanyol va incloure, per fi, una disposició addicional a la Llei de pressupostos de 1990 per la qual s'indemnitzava tots els ciutadans majors de 65 anys que demostrassin haver estat més de tres anys a les presons franquistes, les autoritats de la Generalitat van calcular que rebrien entre 5.000 i 6.000 peticions d'indemnització. A l'hora de la veritat, van quedar-se astorats quan les peticions eren ja 31.400! No sabien d'on sortien tants expresos polítics, sobretot pensant en els que ja havien mort, que eren molts, i en les condicions tan restrictives estipulades per rebre la indemnització.

Finalment, la resposta a la petició del Memorial Democràtic va venir del govern d'esquerres, quan el 2004 el Departament de Relacions Institucionals i Participació va impulsar l'estudi d'un avantprojecte de creació del Memorial, i un any després se'n va crear la Comissió Assessoradora. I va ser en la segona legislatura del Govern d'esquerres, el 2007, quan es va crear definitivament la institució.

La vida del Memorial ha estat plena d'ensurts, d'acord amb l'orientació política del govern. I si a partir de la seva creació pel Govern d'esquerres va rebre un impuls notable, amb una seu cèntrica i dinamitzadora d'activitat, i

“ El govern de CiU desconeixia amb exactitud el que havia estat realment la repressió franquista, tot i que alguns dels seus membres havien patit personalment aquesta repressió.”

amb un programa d'abast territorial que va portar el Memorial arreu de Catalunya, la situació va canviar quan va canviar el govern. CiU, que ja s'havia abstingut a l'hora de votar la Llei del Memorial, un cop va ser al Govern va tancar la seu, va destituir la seva direcció, va paraitzar el seu funcionament i finalment va decidir traslladar la institució al Castell de Montjuïc, en contra de les entitats memorialistes i del Consell de Participació, que he tingut l'honor de presidir fins ara. Malgrat que amb el temps una nova direcció va intentar refer l'activitat del Memorial, la dràstica disminució del seu pressupost va condicionar l'entitat negativament. Últimament, el nou Govern sorgit de les eleccions del 27-S ha anomenat un nou director i sembla que comença una nova etapa, que esperem que compleixi fidelment l'article 54 de l'Estatut de Catalunya, que estableix que la Generalitat ha de «vetllar pel coneixement de la memòria històrica de Catalunya com a patrimoni col·lectiu que testimonia la resistència i lluita pels drets i les llibertats democràtiques.»

En un moment en el qual s'estan destruint arreu drets socials i econòmics conquerits amb gran esforç al llarg de molt de temps, és més necessària que mai la preservació de la memòria històrica de les lluites que els van fer possible. Lluites en les quals va estar present sempre el PSUC. Un PSUC que enguany commemora el 80 aniversari de la seva creació i la història del qual és ja un patrimoni de Catalunya, però també un punt de referència per continuar lluitant per un món millor, més just i solidari •